

Kuidas saab Eesti poliitika issi und segada?" küsis tütar ühel pühapäevahommikul, kui oli oma pann-koogid valmis küpsetanud ja ootas, et isa lauda tuleks. Too alles magas, sest oli varasel tunnil üles tõusnud, veidi arvu-tiga tööd teinud ja siis uuesti unne suikunud.

Eelmisel õhtul oli laps telerist uudiseid vaadates uuri-nud, mida tähendab too "ämm andis 50 000 krooni", mis Tartus Raekoja platsil suure kinkepaki peale oli kirjutet. Kuidas seda lapsele seletada? Kui kahtlete, ütelge ot-se, parafraseerisin mõttes Immanuel Kanti ja võtsin võrd-luse otse kodust: "See on nagu annaks manna (minu ema) issile 50 000 krooni ja issi annaks selle mõnele parteile." Tütar vaatas mind jahmunult. "Aga mannal ei ole ju nii palju raha!" oli ta nõutu. "Selles asi ongi," püüdsin eda-si selgitada, "mannadel, st isside ämmadel tavaliselt po-legi nii palju raha. Eriti parteidele annetamiseks. Kui neil oleks, annaks nad pigem lastelastele. Või teeks kodus re-monti. Või läheks reisima." "Kas keegi valetas?" vaatas tü-tar mind suuril silmil, suu kriipsuna kinni. Sest valetami-ne on ju sama mis varastamine. Seda olime talle ise ko-dus õpetanud.

Viimasel ajal on Eesti õhk ebaaususest paks: vassivad politseinikud, jalgpallurid, ärimehed, poliitikud, ka reklaamikampaaniad. Laps õpib ümbritsevast tunnetust ja taju, õige ja vale vaherkord on määrava tähtsusega. Ta peaks maast madalast aru saama, et valega jääb vahele. Olgu va-hel kui tahes raske tõe tunnistada, pärast on südametun-nistus justkui saunas käinud ja kergem edasi minna. Aga ikkagi - kuidas nemad tohivad valetada ja lapsed ei tohi? Või tohivad lapsed ka - sest uus aeg olla selline? Kõigile peavad ju kehtima ühed samad reeglid.

Kui üks valetab ja teine valetab, sünnib trots, siis pa-hameel, mis ühel hetkel võib suureks vihaks paisuda. Sealt pärit pinged muutuvad lõpuks vastastikku karjumi-seks, kuni üldises lärmis kõik justkui kõnelevad, aga kee-gi enam ei kuula ega kuulegi. Kui intellektuaalid panevad "arstidena" meditsiinilisi diagnoose, peavad nad ka vastu-tama. Kui kes tahes paneb diagnoosi, peab ta vastutama: nii selle adekvaatsuse kui ka ravi eest. Muidu on see üks vaenu tootmine kõik. Vaenu paljundamine toodab kellele-gi kasumit. Ja see keegi pole meie, rahvas.

Mulle näib, et meil tuleb õppida uuesti üksteist kuu-lama ja üksteisega normaalsel häälel rääkima. Vajadusel ka vabandama. Siis oskame mõista ja hinnata, miks paljud inimesed - vabakond - on oma ühiskondliku hääle taas mõjusalt ja kõlavalt kuuldavaks teinud. 20 aas-tat tagasi polnud kellelegi ükskõik, mis Eestist edasi saab.

Vahepeal neelasid argimured ja edujooks meie hääle. Tuhandete aastate vanune tööde - koos oleme tugevamad ning nii on kergem ka oma nõrgemaid jalul hoida - pidi end varem või hiljem meelde tuleta-ma.

Kui on valus, tuleb seda ka öelda. Kui on valus oma riigi pärast, siis lausa peab sellest rääkima. Ükskõiksus on siin kõige hullem. Ent ülbitsemise ja solvami-sega saad enesele vaid väikese lõbu ja suu-re vaenlase.

Omavaheliseks mõistmiseks võib mõni-kord vaja olla... vaikust.

/*Räägi tasa minuga,
Siis mu kuulmine on ergem.
Räägi tasa minuga,
Tasa taibata on kergem.

See vaikus või tasane rääkimine ei ole mitte allaandev või lootusetu vaikimine. See on tarkus, kuidas lahen-dusteni jõuda. Selleks, et üheskoos tugevamalt, ühtsemalt ja õnnelikumalt edasi minna, on vaja rahulikult läbimõeldud lennukaid ideid ja ka päris maiseid mõtteid. Loodus näitab meile, kuidas mõjusalt pause välja kanda.

Inimrõõmu, hingehärmi
Tunnen-taban läbi tuule.

Saabumas on aasta pimedaim ja vaikseim aeg. Puud ja lilled magavad. Isegi päike on meie jaoks suikunud. Kõik on tasa. Ja kui Looja annab, ka puhas ja valge. Mis kõige olulisem - keegi ei valeta. On aeg ja on ka aega vaa-data enesesse, nii inimesel kui riigil.

Ainult surnud sõnalärmi
Kuuldeski mu kõrv ei kuule./*

Tegelikult tahame me kõik ju paremad, palju paremad olla, kui me oleme olnud. Laidame küünlad ja leiame hea jälle üles. Et meie ühine rõõm saaks taevasse tõusta ja päevad meie kõigi heaks taas pikemaks ning ööd rahuli-kuks teha - isadele ja lastele ja Eestile. Armastagem üks-teist. Armastagem sõpru ja vaenlasi. Sest - armastus võidab kõik. Ilusaid jõule!

* Betti Alver, "Räägi tasa minuga" (1965)